

İSTANBUL BAROSU DERGİSİ

KASIM - ARALIK 2019

CİLT: 93 • SAYI: 2019/6 ISSN 1304-737X

YABANCILIK UNSURU İÇEREN İFLAS DAVALARINDA TÜRK MAHKEMELERİNİN YETKİSİ

Ar. Gör. Can YÖNEY¹

GİRİŞ

Günümüzde her geçen gün artan mal ve hizmet hareketliliğinin bir sonucu olarak dünyanın farklı noktalarında bulunan kişiler gittikçe artan bir şekilde birbirleriyle ticari ilişkilere girmektedir. İnsanın bulunduğu her yerde olduğu gibi, elbette ki artan bu ticari ilişkilerin bir sonucu olarak da uyuşmazlıklar doğmaktadır. Yabancılik unsuru içeren hukuki ilişki ve işlemlerden doğan bu uyuşmazlıklar, yetkili mahkeme ve uygulanacak hukukun ne şekilde tespit edileceği sorununu ortaya çıkarmaktadır. Günümüzde pek çok hukuk sisteminde bu konulara ilişkin bir çözüm öngörülse de, uluslararası düzeyde daha az ele alınan konular da bulunmaktadır. Bu sorunlardan bir tanesi de yabancılik unsuru içeren iflas işlemleridir².

İflas kelimesi, Arapça kökenli bir kelime olup; kelime anlamı itibarıyla parayı pulu bitirmek³, bütün varlığını kaybetmek⁴, mevcudu tüketmek⁵

1 Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Özel Hukuk Anabilim Dalı.

2 Gülin Güneysu Güngör, **Milletlerarası Özel Hukukta İflas**, Ankara 1997, s. 1; Ali Yeşilirmak, **Uluslararası Hukukta İflas**, İstanbul 2011, s. 3-4; Cemre Tüysüz, **Milletlerarası Ticari Tahkim Açısından İcra ve İflas Hukukundaki Davalar**, İstanbul 2017, s. 1-2; Emre Çetin, **Yabancılik Unsuru Taşıyan İflas İşlemlerinde Uygulanacak Hukuk ve Mahkemenin Yetkisi**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2016, s. 1; Ali Önal, "Yabancı Unsurlu İflas Davalarında Türk Mahkemelerinin Yetkisi Sorunu", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 16, Özel Sayı 2014: Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan, s. 2881-2907, s. 2881; Ergin Nomer, **Devletler Hususi Hukuku**, 20. Bası, İstanbul 2013 ("DHH"), s. 567.

3 Baki Kuru, **İstinaf Sistemine Göre Yazılmış İcra ve İflas Hukuku**, İstanbul 2016 ("İcra ve İflas Hukuku"), s. 491; Hakan Pekcanitez / Oğuz Atalay / Meral Sungurtekin Özkan / Muhammet Özekes, **İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı**, 3. Bası, Ankara 2016, s. 401; Hatice Özdemir Kocasakal, "Milletlerarası Yetki Anlaşmalarının İflas Davası Üzerindeki Etkilerine İlişkin Bir Yargıtay Kararının Değerlendirilmesi", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 16, Özel Sayı 2014: Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan, s. 2295-2318, s. 2297.

4 Özdemir Kocasakal, s. 2297.

5 Mehmet Kamil Yıldırım / Nevhis Deren Yıldırım, **İcra ve İflas Hukuku**, 6. Bası, İstanbul 2015, s. 333.

anlamlarına gelmektedir. Ancak günümüz hukuk sistemimizdeki anlamı itibariyle borçlunun iflasına karar verilebilmesi için tüm malvarlığını tüketmesi ve hiçbir borcunu ödeyemeyecek duruma düşmesi gerekli değildir⁶. 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun (İİK)⁷ kurduğu yapıya göre, borçlunun vadesi gelmiş bir borcunu ödememesi, kendisinin iflasının istenebilmesi ve akabinde iflasına karar verilebilmesi için yeterlidir⁸. O halde iflas, borçlunun haczedilebilir mallarının paraya çevrilip tüm alacaklılarının tatmin edilmesini sağlayan külli bir takip ve tasfiye yolu şeklinde tanımlanabilecektir⁹.

Ticari hayatın dinamikleri gereği tacirlerin ekonomik durumlarının kötüye gitmesi ve iflas tehdidiyle karşı karşıya kalmaları mümkündür. Günümüzde artan küresel hareketliliğin bir sonucu olarak da iflas riski ile karşılaşan tacirin malvarlığının farklı ülkelere yayılmış olması söz konusu olabilmektedir. Bu durumda, söz konusu iflas davasını görececek milletlerarası yetkiyi haiz mahkemenin belirlenmesi önemli bir sorun olarak karşımıza çıkacaktır. Biz de çalışmamızda yabancılık unsuru içeren iflas işlemlerinde hukuk sisteminin karşı karşıya kaldığı sorunlardan bir tanesi olan iflas davalarında Türk mahkemelerin milletlerarası yetkisinin ne şekilde tespit edileceğini ortaya koymaya çalışacağız.

I. TÜRK HUKUKUNDA YABANCILIK UNSURU TAŞIYAN İFLAS İŞLEMLERİNDE MİLLETLERARASI YETKİLİ MAHKEMENİN TESPİTİ

Yabancılık unsuru içeren hukuki ilişkilerden doğan uyuşmazlıkların çözümü konusunda yetkili mahkemenin tespiti, 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun'un (MÖHUK)¹⁰ kapsamına giren bir konudur. MÖHUK m. 40-47 hükümleri, Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisini ortaya koymaktadır. MÖHUK m. 41-46 hükümleri, yabancılık unsuru taşıyan bazı hukuki işlem ve ilişkiler bakımından Türk mahkemelerinin yetkisini özel olarak belirlemiştir. Bu hükümlerin kapsamına girmeyen konular bakımından ise MÖHUK m. 40'taki genel yetki kuralı uygulama alanı bulacaktır¹¹.

6 Kuru, **İcra ve İflas Hukuku**, s. 491; Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin Özkan / Özekes, s. 401; Özdemir Kocasakal, s. 2297.

7 R.G. 19.06.1932, S. 2128.

8 Kuru, **İcra ve İflas Hukuku**, s. 492; Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin Özkan / Özekes, s. 401; Özdemir Kocasakal, s. 2297.

9 Kuru, **İcra ve İflas Hukuku**, s. 491; Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin Özkan / Özekes, s. 401; Yıldırım / Deren Yıldırım, s. 333.

10 R.G. 12.12.2007, S. 26728.

11 Aysel Çelikel / Bahadır Erdem, **Milletlerarası Özel Hukuk**, 14. Bası, İstanbul 2016, s. 517; Cemal Şanlı / Emre Esen / İnci Ataman Fıganmeşe, **Milletlerarası Özel Hukuk**, 6. Bası, İstanbul 2018, s. 371-372; Vahit Doğan, **Milletlerarası Özel Hukuk**, 5. Bası,

Yabancılık unsuru taşıyan iflas davaları, MÖHUK m. 41-46'daki özel yetki kurallarından bir tanesi olmadığından, MÖHUK m. 40'taki genel yetki kuralının kapsamına girmektedir. Söz konusu hükme göre, "*Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisini, iç hukukun yer itibariyle yetki kuralları tayin eder*". Bu durumda yabancılık unsuru içeren iflas davaları bakımından yetkili mahkemenin tespiti için iç hukukta iflasa ilişkin öngörölmüş olan yetki kuralına bakılması gerekmektedir. İç hukukta bu konuya ilişkin düzenleme, İİK m. 154'te yer almaktadır. Söz konusu hüküm şu şekildedir:

"İflas yoluyla takipte yetkili merci, borçlunun muamele merkezinin bulunduğu mahaldeki icra dairesidir.

Merkezleri yurt dışında bulunan ticari işletmeler hakkında yetkili merci, Türkiye'deki şubenin, birden ziyade şubenin bulunması halinde merkez şubenin bulunduğu yerdeki icra dairesidir.

Borçlu ile alacaklı yetkili icra dairesini yazılı anlaşma ile tayin etmişlerse, o yerin icra dairesi dahi iflas takibi için yetkili sayılır. Şu kadar ki, iflas davaları için yetki sözleşmesi yapılamaz ve iflas davası mutlaka borçlunun muamele merkezinin bulunduğu yer ticaret mahkemesinde açılır."

Görölebileceği üzere, Türk hukukunda iflas davaları bakımından yetkili ve görevli mahkeme, borçlunun muamele merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesi olarak belirlenmiştir. İİK m. 154/3'te davanın "*mutlaka*" hükümde belirtilen asliye ticaret mahkemesinde açılacağı ifade edilmesi ve yetki sözleşmesi yapılmasının yasaklanması¹², söz konusu yetki kuralının kamu düzeninden olduğunu ve bu nedenle bir kesin yetki kuralı olduğunu göstermektedir¹³. Burada bir kesin yet-

Ankara 2019, s. 64; Sibel Özel, "Haksız Fiillere İlişkin Davalarda Türk Mahkemelerinin Yetkisini Belirleyen HMK m. 16 Kuralının Karşılaştırmalı Hukuk Açısından Değerlendirilmesi", **Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakötesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi**, C. 8, S. 91-92, 2012, s. 7-37, s. 8.

12 İİK m. 154/1, iflas yoluyla takip bakımından yetkili mercein de borçlunun muamele merkezinin bulunduğu yerdeki icra dairesi olduğunu ifade etmektedir. Bununla beraber, İİK m. 154/3'ün ilk cümlesi, "*borçlu ile alacaklı yetkili icra dairesini yazılı anlaşma ile tayin etmişlerse, o yerin icra dairesi dahi iflas takibi için yetkili sayılır*" hükmünü içermektedir. Görölebileceği üzere, iflas davaları bakımından taraflara tanınmayan yetki sözleşmesi yapma imkânı, iflas yoluyla takip bakımından tanınmıştır.

13 Kuru, **İcra ve İflas Hukuku**, s. 506; Nomer, **DHH**, s. 569; Pekcanitez / Atalay / Sungur-
tekin Özkan / Özekes, s. 408; Yıldırım / Deren Yıldırım, s. 354; Güneysu Güngör, s. 130; Yeşilırmak, s. 190-191; Önal, s. 2888; Ergin Nomer, "**İflâs Davalarında Milletlerarası Yetki Anlaşmaları**", **İstanbul Barosu Dergisi**, C. 85, S. 6, 2011, s. 3-11 ("**İflas**"), s. 5; Deniz Ergene, "Tahkim Anlaşmasına Rağmen İflas Talebi: Tahkim İradesine Yönelen Bir Tehdit Mi?", **Genç Milletlerarası Özel Hukukçular Konferansı**, Ayfer Uyanık Çavuşoğlu / Zeynep Derya Tarman (Ed.), Koç Üniversitesi Hukuk Fakötesi Hukuka Genç Yaklaşımlar Konferans Derisi No. 4 Milletlerarası Özel Hukuk, İstanbul 2014, s. 3-62,

ki kuralına yer verilmesinin, alacaklılar arasında eşitlik sağlanabilmesi hedefi ile borçlu ile ticari ilişkiye giren kişilerin onun iflas edip etmediği hakkında en doğru bilgiyi onun muamele merkezinden edinebilecekleri düşüncesinden kaynaklandığı ifade edilmektedir¹⁴.

İç hukuk bakımından uygulama alanı bulan kesin yetki kavramının milletlerarası usul hukukundaki görünümü ise münhasır yetkidir. Münhasır yetki, bir davanın yalnızca Türk mahkemelerinde görülmesinin arzu edildiği konularda karşımıza çıkan bir kavramdır¹⁵. Türk hukukunda İİK m. 154'teki iflas davalarına ilişkin kuralın bir münhasır yetki kuralı olduğu da doktrinde yaygın şekilde kabul edilmektedir¹⁶.

Bir yetki kuralının, milletlerarası usul hukuku bakımından münhasır yetki kuralı olarak görülmesinin temelde iki sonucu bulunmaktadır. Bunlardan ilki, iflas davası konusunda tarafların yabancı bir ülke mahkemesini yetkilendirmesinin mümkün olmamasıdır¹⁷. Dolayısıyla, iç hukuk bakımından geçerli olan yetki sözleşmesi yapma yasağı, yabancı ülke mahkemeleri bakımından da aynı şekilde geçerli olacak ve iflas davaları bakımından yabancı bir ülke mahkemesini yetkilendiren yetki anlaşmaları, MÖHUK m. 47 anlamında geçerli bir milletlerarası yetki anlaşması olarak kabul edilmeyecektir¹⁸. Bu yetki kuralının bir münhasır yetki ku-

s. 13. Ayrıca bkz. Yargıtay HGK, E. 2012/19-643, K. 2013/256, T. 20.02.2013 (www.kazanci.com).

14 Özdemir Kocasakal, s. 2306; Ergene, s. 13. Özdemir Kocasakal, iflas davalarında borçlu hakkında en iyi bilginin borçlunun muamele merkezinde elde edilebileceği şeklindeki düşüncenin, başta Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP) olmak üzere günümüz iletişim teknolojisi karşısında artık geçerliliğini yitirdiğini savunmaktadır (Özdemir Kocasakal, s. 2308-2309). Yazara göre, bu münhasır yetki kuralının gerekçesi olarak alacaklıların eşit şekilde işlem görebilmelerini teminine dayanmak daha isabetli bir yaklaşım olacaktır (Özdemir Kocasakal, s. 2310).

15 Nomer, **DHH**, s. 502; Şanlı / Esen / Ataman Fıganmeşe, s. 535; Çelikel / Erdem, s. 683; Doğan, s.129; Yeşilirmak, s. 210.

16 Şanlı / Esen / Ataman Fıganmeşe, s. 389; Nomer, **DHH**, s. 570; Nomer, **İflas**, s. 5; Güneysü Güngör, s. 130; Özdemir Kocasakal, s. 2310; Yeşilirmak, s. 211; Tüysüz, s. 292; Önal, s. 2899; Ergene, s. 13; Çetin, s. 158. Türk mahkemelerinin iflas davalarına ilişkin yetkisinin münhasır yetki niteliği taşımadığı ve yabancı devlet mahkemelerinin de kendi kanunlarına göre milletlerarası yetkiyi haiz olabilecekleri yönündeki aksi görüş için bkz. Erdoğan Göğer, **Devletler Hususi Hukuku**, 4. Bası, Ankara 1977, s. 368.

17 Şanlı / Esen / Ataman Fıganmeşe, s. 389; Tüysüz, s. 293; Önal, s. 2899.

18 Öte yandan, Türk mahkemelerinin iflas davaları bakımından yetkisinin münhasır yetki olarak görülmesi, uygulanacak hukukun tespiti bakımından bir önem taşımamaktadır. Dolayısıyla, yabancılık unsuru içeren bir sözleşmeden doğan alacağın iflas yoluyla takibe konu olması halinde, ödeme emrine itiraz sonrası açılan iflas davası genel hükümlere göre görülen bir maddi hukuk davası olduğundan, sözleşmeye uygulanacak hukukun iflas davası bakımından da uygulama alanı bulması gerekecektir. Yargıtay da bu hususu bir kararında şu şekilde ifade etmiştir: "Davacı şirket lisans sözleşmesinden kaynaklanan alacağın tahsili amacıyla başlattığı iflas yoluyla takibe davalı tarafından itiraz edilmiştir. Ödeme emrine itiraz üzerine açılan iflas davasında ticaret mahkemesi, tarafların iddia ve savunmalarını genel hükümlere göre inceler. Burada davalının borçlu olup olmadığı, maddi hukuk kurallarına göre esastan incelenerek saptanır.

ralı olduğunun kabulünün doğurduğu ikinci sonuç ise yabancı ülke mahkemelerince verilen iflas kararlarının Türkiye’de tanınması veya tenfizinin mümkün olmamasıdır¹⁹. Öte yandan, burada bir münhasır yetki kuralı olmasaydı dahi, iflas kararlarının borçlunun malları üzerinde külli tasfiyeyi hedefleyen ve bu şekilde cebri icraya olanak tanıyan kararlar olmaları nedeniyle MÖHUK m. 54 anlamında “*yabancı mahkemelerden hukuk davalarına ilişkin olarak verilmiş ve o devlet kanunlarına göre kesinleşmiş bulunan ilâmlar*” olmamaları nedeniyle de Türkiye’de tanınması veya tenfiz edilmesi yine mümkün olamayacaktı²⁰.

O halde, iflas davasında Türk mahkemelerinin yetkisinin bu şekilde düzenlenmesinin sonucu olarak borçlunun muamele merkezi (veya istisnai olarak aşağıda ele alınacağı üzere şubesi) Türkiye’de değilse, Türkiye’de iflas bakımından milletlerarası yetkiyi haiz bir mahkeme de bulunmayacaktır²¹.

II. MUAMELE MERKEZİ KAVRAMI

İİK m. 154/3, iflas davalarının “*mutlaka borçlunun muamele merkezinin bulunduğu yer ticaret mahkemesinde*” görülmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu durumda, iflas davasını görmeye yetkili mahkemenin belirlenmesinde dikkate alınan tek irtibat noktası, muamele merkezi olmaktadır²².

Konu bakımından bu denli önemli bir konumda bulunan muamele merkezi kavramının tanımı ise kanunda yer almamaktadır. Doktrine göre de muamele merkezi, borçlunun dışarıya karşı işlerini yürüttüğü ve üçün-

Depo emrine esas alacağın hukuken mevcut olup olmadığı, borcun doğumuna sebep olan hukuki ilişkiye ya da olayın esasına, uygulanacak hukuka göre belirlenir. 2675 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanunun 24. maddesine göre sözleşmeden doğan borç ilişkileri tarafların açık olarak seçtikleri kanuna tabidir. Taraflar arasındaki lisans sözleşmesinin 22. maddesinde sözleşmenin İngiliz Kanunları dahilinde ele alınacağı ve yorumlanacağı hükme bağlandığından depo emrine esas alacak miktarlarının İngiliz Hukukuna göre saptanması gerekir”. Söz konusu karar için bkz. Yargıtay 19. HD, E. 2003/6027, K. 2003/13401, T. 29.12.2003 (www.kazanci.com).

19 Şanlı / Esen / Ataman Fıganmeşe, s. 389; Nomer, **DHH**, s. 570; Önal, s. 2899.

20 Nomer, **DHH**, s. 570. Önal’a göre ise, İİK m. 154’teki yetki kuralının münhasır yetki olarak yorumlanması ve bunun sonucu olarak yabancı mahkemelerce verilen iflas kararlarının Türkiye’de tanınması ve tenfizinin mümkün olamaması sonucu, yalnızca İİK m. 154’te belirtilen kişiler bakımından uygulanmalıdır. Bir diğer ifade ile muamele merkezi veya şubesi Türkiye’de olmayan kişiler için İİK m. 154 herhangi bir hüküm ifade etmeyecektir. Dolayısıyla bu kişilerin alacaklılarının yabancı bir mahkemeden iflas kararı almaları halinde, bu kararın Türkiye’de tenfizi mümkün olmalıdır (Önal, s. 2899-2900).

21 Yeşilirmak, s. 195; Güneysu Güngör, s. 130; Önal, s. 2890; Çetin, s. 167.

22 Çetin, s. 165.

cü kişilerle karşı hukuki işlemlere girdiği yerdir²³. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu (HGK) da bir kararında bu görüşü tekrarlamış ve muamele merkezini “*borçlunun ticarethanesinin bulunduğu yer değil, bilakis borçlunun dışarıya (yani üçüncü kişilere) karşı işlerini idare ettiği merkez*” şeklinde tanımlamıştır²⁴. Bununla beraber, gerek Yargıtay kararlarında²⁵ gerekse de doktrinde²⁶, tacirin ticaret siciline kayıtlı olduğu yerin aynı zamanda karine olarak muamele merkezi olduğu, ancak bunun aksinin ispatlanabileceği ifade edilmektedir.

III. MERKEZİ YURTDIŞINDA BULUNAN TİCARİ İŞLETMELERİN İFLASINDA YETKİLİ MAHKEME

Ele almış olduğumuz İİK m. 154/3 hükmü, iflas davalarının borçlunun muamele merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinde açılacağını ifade etmektedir. Peki muamele merkezi Türkiye’de bulunmayan kişiler bakımından ne şekilde bir yorum yapmak gerekecektir? Türkiye’de faaliyette bulunan ancak muamele merkezi Türkiye’de bulunmayan kişilerin iflasının istenememesi, bu borçlunun alacaklıları bakımından hak kayıplarına neden olabilecek bir durum teşkil edeceğinden; kanun koyucu, İİK m. 154’ün ikinci fıkrasında bu ihtimale ilişkin özel bir düzenleme getirmiştir. İİK m. 154/2, özel olarak merkezi yurtdışında bulunan ticari işletmelerin Türkiye’de iflaslarının istenmesi durumunda yetkili olacak mahkemeyi düzenlemekte ve şu hükmü içermektedir: “*Merkezleri yurt dışında bulunan ticari işletmeler hakkında yetkili merci, Türkiye’deki şubenin, birden ziyade şubenin bulunması halinde merkez şubenin bulunduğu yerdeki icra dairesidir*”.

İİK m. 154/2, muamele merkezi Türkiye’de bulunmayan borçlular bakımından iflas yoluyla takibin Türkiye’deki şubenin veya birden fazla şube bulunması halinde merkez şubenin bulunduğu yerdeki icra dairesinde yapılması gerektiğini öngörmektedir. Öte yandan, bu hüküm yalnızca yetkili icra dairesine ilişkin bir düzenleme içermekte ve iflas davası bakımından yetkili mahkeme konusuna ise değinmemektedir. Bu boşluk, doktrin tarafından icra dairesinin yetkisine ilişkin düzenlemenin asliye ticaret mahkemesinin yetkisini kapsayacak genişlikte yorumlanması yoluyla doldurulmaktadır. Dolayısıyla, borçlunun Türkiye’deki şubesi veya

23 Güneysu Güngör, s. 127-128; Yeşilirmak, s. 195; Baki Kuru, **İcra ve İflâs Hukuku**, C.II: İflâs ve Konkordato, Ankara 1971 (“**İflâs ve Konkordato**”), s. 53.

24 Yargıtay HGK, E. 2006/19-643, K. 2006/671, T. 18.10.2006 (www.kazanci.com).

25 Yargıtay HGK, E. 2012/19-643, K. 2013/256, T. 20.02.2013 (www.kazanci.com); Yargıtay 19. HD, E. 2002/2893, K. 2002/6890, T. 24.10.2002 (www.kazanci.com).

26 Güneysu Güngör, s. 127-128; Özdemir Kocasakal, s. 2306, dn. 39; Yeşilirmak, s. 196; Baki Kuru, “İflâs Takibi ve Davasında Yetki (Salâhiyet Kaideleri)”, İmran Öktem’e Armağan, Ankara 1970, s. 511-523 (“Yetki”), s. 512.

merkez şubesinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesi, o borçlunun iflas davası bakımından milletlerarası yetkiyi haiz mahkeme kabul edilmektedir²⁷. Ayrıca, tıpkı muamele merkezi Türkiye’de olan borçlularda olduğu gibi, muamele merkezi yurtdışında bulunup Türkiye’de şubesi bulunan borçlular bakımından da yetkili asliye ticaret mahkemesinin yetkisinin, milletlerarası usul hukuku anlamında münhasır yetki olduğu belirtilmektedir²⁸.

İİK m. 154/2’nin merkezi yurtdışında bulunanlar bakımından kriter olarak Türkiye’de bulunan şubeyi belirlemesinin bir sonucu olarak, bu kişilere karşı Türkiye’de iflas takibinde bulunulabilmesi için ticari işletmenin Türkiye’de en az bir şubesi bulunması gerekmektedir. Bir başka deyişle, merkezi yurtdışında bulunan ve Türkiye’de herhangi bir şubesi bulunmayan bir ticari işletme hakkında Türkiye’de iflas takibi başlatılması ve akabinde iflas davası açılması mümkün değildir²⁹.

İİK m. 154/2 uyarınca başlatılan iflas takibinin kapsamına ilişkin olarak ise doktrinde ağırlıklı olarak ifade edilen görüş, bunun yerel bir nitelik taşıdığı yönündedir³⁰. Buna göre, bu hüküm uyarınca başlatılacak külli takip ve akabinde açılacak iflas davasının konusunu yalnızca Türkiye’deki şube veya şubelerin işlemlerinden kaynaklanan alacaklar oluşturacak; iflas masasına da yalnızca ticari işletmenin Türkiye’de bulunan malvarlığı dahil edilebilecektir³¹. Öte yandan, Güneysu Güngör bu yaklaşımı birtakım eksiklikler barındırdığı gerekçesiyle eleştirmektedir. Yazara göre, başlatılan iflas prosedürü şubeye karşı değil tüm ticari işletmeye karşı açılmış olduğundan, borçlu sıfatı şubeye ait değildir³². Ayrıca, hu-

27 Kuru, **Yetki**, s. 522; Yeşilırmak, s. 192; Çetin, s. 177. Bu hükme ilişkin TBMM Adalet Komisyonu raporu da bu görüşü desteklemektedir: “Merkezleri yurt dışında bulunan ticari işletmelerin Türkiye’deki şubelerinin Türkiye bakımından merkezi bu şubenin bulunduğu yerden başka yer değildir. O halde, [154.] maddenin 1 inci fıkrasındaki prensibe en uygun düşen tanzim tarzı, iflâs takibi bakımından şubenin bulunduğu yer icra dairesi ve ticaret mahkemesinin yetkili sayılmasıdır. Komisyonumuzun kabul ettiği bu esas, iflâstaki yetkiyi tâyin eden âmmeye intizamı mülâhazalarına uygun olduğu gibi, Ecnebî Anonim ve Sermayesi Eshama Münkasem Şirketler hakkında ki 30 Kasım 1330 tarihli muvakkat Kanunun 1 uncu maddesine de uygundur ve mezkûr 10 uncu madde ile İİK’nun 154. maddesinin 2. fıkrası arasındaki tenakuzu da bertaraf etmektedir. Merkezi Türkiye dışında olan bir ticari işletmenin Türkiye’de birden fazla şubesi varsa, bu halde iflâs takibi ve dâvası bakımından sadece merkez şubenin bulunduğu icra dairesi ve ticaret mahkemesinin yetkili olacağını, HUMK’nun 17. maddesine kıyasen tatbik etmek suretiyle tesbit etmek mümkündür”. Söz konusu komisyon raporu için bkz. Talih Uyar, İcra ve İflas Kanunu Şerhi, C. 8, 2. Bası, Ankara 2007, s. 12671-12672.

28 Göğer, s. 365; Yeşilırmak, s. 192-193; Çetin, s. 177.

29 Kuru, İflas ve Konkordato, s. 543; Yeşilırmak, s. 194; Çetin, s. 177.

30 Kuru, İflas ve Konkordato, s. 542-543; Göğer, s. 365; Yeşilırmak, s. 193-194.

31 Kuru, İflas ve Konkordato, s. 542; Yeşilırmak, s. 193.

32 Güneysu Güngör, s. 138.

kukumuzda şubelerin tüzel kişilikleri bulunmadığından, bunların tek başına iflasının istenmesi de söz konusu olamamalıdır³³. Bununla beraber, mahkemelerce verilecek iflas kararının evrensel bir etkiye sahip olduğu ve borçlunun Türkiye dışında bulunan malvarlığını da etkilediği sonucuna varmak yine de mümkün olamayacaktır. Zira, yine *Güneysu Güngör*'ün ifade ettiği üzere, iflas talebinin borçlunun kendisine yönelik olduğu kabul edilirse ve bu doğrultuda yabancı borçlu hakkında Türkiye'de bir iflas kararı alınırsa, alınacak iflas kararının borçlunun malvarlığının veya muamele merkezinin bulunduğu devletlerde tanınması veya tenfizi istendiğinde, bu talep büyük ihtimalle Türk mahkemelerince aşırı yetki kullanıldığı gerekçesiyle reddedilecektir³⁴. Bu durumda, iflas davası sonucunda alınan hukuki sonuç yalnızca Türkiye ile sınırlı bir etki doğuracak ve bu da tıpkı hâkim görüşün kabul ettiği gibi fiilen yalnızca Türkiye'deki şube veya şubelerin iflası anlamına gelecektir³⁵.

IV. MİLLETLERARASI YETKİ VE MİLLETLERARASI TAHKİM ANLAŞMALARININ TÜRK MAHKEMELERİNİN İFLAS DAVALARINI GÖRME YETKİSİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

İİK m. 154/3, iflas davaları bakımından yetki sözleşmesi yapılmasına izin vermemektedir. Yukarıda değinilmiş olduğu üzere, bu yasağın kapsamına Türk mahkemeleri kadar yabancı mahkemelerin de girdiği konusunda doktrinde yerleşik bir kanaat de bulunmaktadır. Ancak bu hüküm, doğrudan iflas davalarının açılacağı mahkemeye ilişkin bir hükmüdür. Dolayısıyla iflası istenen borçlunun alacaklılarıyla arasındaki borç ilişkilerinden doğan uyuşmazlıkların görülmesi için yetki veya tahkim anlaşması yapması, doğrudan bu hükmün uygulama alanına girmemektedir. Peki o halde tarafların aralarındaki borç ilişkisinden doğacak uyuşmazlıkların çözümü için yapılmış bir milletlerarası yetki veya tahkim anlaşması varken, alacaklının bu yetkilendirilen mercilerde alacak davası açmak yerine borçlu aleyhine iflas yoluyla takip yapması ve akabinde iflas davası açması söz konusu olabilecek midir?

Bu konu bakımından göz önünde bulundurulması gereken bir husus, hukukumuzda milletlerarası yetki sözleşmeleri ve tahkim anlaşmalarının taraflar arasındaki uyuşmazlıkların çözümü için kural olarak tek çözüm yolu olarak öngörülmesidir. Gerçekten de, MÖHUK m. 47 uyarınca ya-

33 Güneysu Güngör, s. 138-141. Aynı yönde bkz. Çetin, s. 179.

34 Güneysu Güngör, s. 139; Çetin, s. 179.

35 Güneysu Güngör, s. 139; Çetin, s. 179. Çetin'e göre, söz konusu görüş farklılığının etkisi, ancak şubenin alacaklıları dışında ticari işletmenin kendi alacaklılarının da alacakları için Türkiye'de iflas yoluyla takip yapmaları ve alacaklarını iflas masasına yazdırmaları ihtimalinde kendisini gösterebilecektir (Çetin, s. 191).

bancı ülke mahkemeleri lehine yapılan yetki anlaşmaları, taraflarca aksi kararlaştırılmadığı müddetçe münhasır yetki sözleşmeleridir³⁶. “*Yabancı mahkemenin kendisini yetkisiz sayması veya Türk mahkemelerinde yetki itirazında bulunulmaması*” istisnaları dışında, yabancı ülke mahkemelerini yetkilendiren bir yetki sözleşmesi varken Türk mahkemelerince davanın görülmesi mümkün olamayacaktır. Aynı şekilde, tahkim anlaşmaları da mahkemeler nezdinde tahkim itirazı ileri sürülmesi şartıyla mahkemelerin uyumsuzluğu görme yetkisini ortadan kaldırmaktadır³⁷.

Öte yandan, Türk icra ve iflas hukuku sisteminde taraflar arasındaki borç ilişkisi bakımından bir milletlerarası yetki anlaşması veya tahkim anlaşması bulunmasının, taraflardan birince iflas takibi yapılmasını engelleyeceği yönünde de herhangi bir pozitif hukuk düzenlemesi yer almamaktadır. Bu durumda iflas davasını görecektir asliye ticaret mahkemesi ile taraflarca yetkilendirilen yabancı mahkeme veya hakem heyeti arasında bir yetki ihtilafı meydana gelmektedir. Bu yetki ihtilafı, geçerli bir milletlerarası yetki sözleşmesi veya tahkim anlaşması bulunmasına rağmen iflas takibi yapılması durumunda, takip sonrası açılan iflas davasında takibe konu alacağın varlığı konusunda bu iki merciin de tâbi olduğu hukuk kuralları uyarınca kendisini yetkili görmesinden kaynaklanmaktadır³⁸. Peki alacağın varlığı konusunda karşımıza çıkan bu yetki ihtilafı ne şekilde giderilmeli ve hangi merci lehine çözümlenmelidir?

Yargıtay’ın bu konuya ilişkin kararları incelendiğinde ise bir yeknesaklık bulunmadığı görülmektedir. Örneğin, Yargıtay bazı kararlarında, olayda bir iflas talebi bulunması nedeniyle iflas davasının tahkime elverişli olmadığı gerekçesiyle taraflar arasındaki tahkim anlaşmasına etki tanımazken³⁹; bazı kararlarında ise taraflar arasındaki yetki veya tahkim anlaşmasının mahkemece dikkate alınmamasını bozma sebebi olarak görmüştür⁴⁰.

36 Şanlı / Esen / Ataman Fıganmeşe, s. 422; Çelikel / Erdem, s. 594; Doğan, s. 90; Özdemir Kocasakal, s. 2303.

37 Sıklıkla tahkim anlaşmalarının biri olumlu, diğeri olumsuz iki etkisi olduğu ifade edilmektedir. Tahkim anlaşmalarının olumlu etkisi, uyumsuzlukların esasen yargılama faaliyeti yürütmek gibi bir yetkisi bulunmayan özel kişiler olan hakemleri uyumsuzluğu çözme bakımından yetkilendirmesidir. Olumsuz etkisi ise az önce anmış olduğumuz gibi, uyumsuzlukları görme bakımından mutaden yetkili merci olan mahkemelerin yetkisini – Türk hukuku bakımından ilk itiraz olarak karşımıza çıkan – tahkim itirazına tabi olarak kaldırmasıdır. Bu konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Gary Born, **International Commercial Arbitration**, 2nd Edition, 2014, s. 1253; Mustafa Erkan, **Milletlerarası Tahkimde Yetki Sorunları**, Ankara 2013, s. 44.

38 Ergene, s. 10-11.

39 Yargıtay 19. HD, E. 2005/5976, K. 2005/10004, T. 13.10.2005 (www.kazanci.com); Yargıtay 23. HD, E. 2012/192, K. 2012/1405, T. 27.02.2012 (Karar yayımlanmamıştır).

40 Yargıtay 23. HD, E. 2012/4732, K. 2013/255, T. 21.01.2013 (www.kazanci.com); Yargıtay 23. HD, E. 2013/4113, K. 2013/4498, T. 28.06.2013 (www.kazanci.com).

Bu konuya ilişkin olarak doktrinde de iki farklı yaklaşım bulunmaktadır. Bir görüşe göre, iflas yoluyla takip yoluna başvurulmuş ve akabinde iflas davası açılmışsa, artık bu aşamada iflas davasını gören asliye ticaret mahkemesinin bu davayı bir bütün olarak görebileceğinin kabulü gerekir. Bu yaklaşıma göre, iflas yoluyla takip bir bütün olup, birbirini takip eden işlemlerden oluşmaktadır ve takibin sağlıklı şekilde yürütülebilmesi için bu bütünün alacağın varlığının tespiti aşaması ile iflas talebi aşaması şeklinde iki ayrı parça halinde ele alınması uygun bir yaklaşım olmayacaktır. Zira bu yönde bir ayırım gözetilmesi durumunda, hakemlerce alacağın varlığına dair karar verildikten sonra iflas talebi bakımından mahkemeye başvurulması gerekecek ve bu durum usul ekonomisine de aykırılık teşkil edecektir. Tüm bu nedenler ışığında, tahkim anlaşması veya milletlerarası yetki sözleşmesi bulunmasına rağmen iflas yoluyla takip yapılması durumunda, alacağın var olup olmadığı meselesine de iflas hakkında yetkili mahkemenin karar vermesi daha uygun olacaktır⁴¹.

Diğer görüş ise ödeme emrine itiraz edilmesi halinde milletlerarası yetki ve tahkim anlaşmalarına üstünlük tanınması gerektiğini savunmaktadır⁴². Bu görüşün hareket noktasını, taraflar arasında bir milletlerarası yetki sözleşmesi veya tahkim anlaşması bulunmasına karşın, bu anlaşmaların dürüstlük kuralına aykırı şekilde iflas yoluyla takip yapmak suretiyle bertaraf edilmesini engellemek amacı oluşturmaktadır. Kanımızca da taraflar arasındaki yetki ve tahkim anlaşmasını ayakta tutma yanlısı bir çözüm izlenmesi daha isabetli bir yaklaşımdır. Zira aksi yönde bir yorum, milletlerarası nitelikli sözleşmelerde yer alan tahkim ve yetki şartlarının alacaklı tarafından dürüstlük kuralına aykırı şekilde bertaraf edilebilmesi ve dava şeklinin yalnızca alacaklının iradesiyle değiştirilebilmesi sonucunu doğuracaktır⁴³. Şanlı / Esen / Ataman Fıganmeşe'ye göre böyle bir imkânın kabulü de uluslararası sözleşmeler hukukunun düzenini tamamen bozacaktır⁴⁴.

Katıldığımız ikinci görüşün konuyu ele almasında ise bir yaklaşım farklılığı söz konusudur⁴⁵. Bir grup yazar, ödeme emrine itiraz edilmesi

41 Nomer, İflas, s. 11; Nuray Ekşi, **Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda Tahkim**, İstanbul 2013, s. 130.

42 Şanlı / Esen / Ataman Fıganmeşe, s. 390; Özdemir Kocasakal, s. 2314-2315; Tüysüz, s. 286; Ergene, s. 35-36; Çetin, s. 165.

43 Şanlı / Esen / Ataman Fıganmeşe, s. 390.

44 Şanlı / Esen / Ataman Fıganmeşe, s. 390.

45 Bu fark yalnızca ödeme emrine itiraz edilmemesi halinde izlenecek sürece ilişkin olup; ödeme emrine borçlu tarafından itiraz edilmemesine bağlanacak sonuç bakımından ise herhangi bir görüş farklılığı bulunmamaktadır. Buna göre, ödeme emrine borçlu tarafından itiraz edilmediği ihtimalde iflas takibine konu alacağın varlığına dair bir maddi hukuk incelemesi gerçekleştirilmediğinden, milletlerarası yetki veya tahkim anlaşmasının

sonrası itirazın kaldırılması ve borçlunun iflası istemleriyle başvurulacak olan asliye ticaret mahkemesinin alacağın varlığı ve iflas talebi hakkında yapacağı incelemeler bakımından ayırım yapmaktadır. Bu yazarlara göre, öncelikle ele alınacak olan ve genel hükümler çerçevesinde karara bağlanacağı kabul edilen alacağın gerçekten mevcut olup olmadığı meselesi, taraflarca yetkilendirilen yabancı mahkeme veya hakem kurulunun yetkisine dâhil bir konuyken; iflas talebi ise İİK m. 154/3 uyarınca borçlunun muamele merkezindeki asliye ticaret mahkemesinde görülmelidir⁴⁶. Buna göre, alacağın varlığı ve iflas talepleriyle mahkemeye başvurulması durumunda mahkemece ilk inceleme bakımından bekletici mesele kurumundan yararlanılabilecek ve alacağın varlığına ilişkin uyuşmazlığın taraflarca yetkilendirilen yabancı mahkeme veya hakem kurulunca karara bağlanması sağlandıktan sonra, esas talep olan iflas talebine ilişkin olarak mahkemece karar verilebilecektir⁴⁷. Kanımızca da bu yaklaşım, hem asliye ticaret mahkemesinin iflas davasını görme bakımından söz konusu olan münhasır yetkisine saygı duyan, hem de tarafların dürüstlük kuralına aykırı şekilde yetki ve tahkim anlaşmalarını bertaraf etme ihtimalini ortadan kaldıran bir çözüm yolu sunmaktadır. Bazı yazarlar ise iflas davasının aşamaları arasında ayırım gözetmemekte ve borçlu tarafından süresi içinde ödeme emrine itiraz edilmesi şartıyla, taraflar arasındaki milletlerarası yetki ve tahkim anlaşmalarının Türkiye’de borçlu aleyhine iflas davası görülmesine engel olduğunu savunmaktadır⁴⁸.

varlığı, asliye ticaret mahkemesinin iflas davasını görmesi bakımından bir engel teşkil etmeyecektir (Şanlı / Esen / Ataman Fıganmeşe, s. 390; Özdemir Kocasakal, s. 2313; Ergene, s. 22).

46 Özdemir Kocasakal, s. 2314-2315; Ergene, s. 35; Tüysüz, s. 286.

47 Özdemir Kocasakal, s. 2314-2315; Ergene, s. 37; Tüysüz, s. 286; Çetin, s. 165. Özdemir Kocasakal’a göre, yabancı bir ülke mahkemesi (veya hakem heyetine) yetki veren klotların sözleşmede taraflar arasındaki dengeyi sağlamak gibi bir etkisi olabileceği gibi, alacak davasının açılacağı yer veya merciin yargılamanın işleyişinden uyuşmazlığın esas bakımından sonucuna kadar çok önemli farklılıklara da yol açması mümkündür. Bu nedenle, alacağın varlığı hakkında yabancı mahkemenin (veya hakem heyetinin) kararının ve ardından bu kararın Türkiye’de tanınması veya tenfizinin beklenmesi ve akabinde iflasa dair talep hakkında karar verilmesi şeklindeki yaklaşım, taraflar arasındaki sözleşme dengeleri bakımından daha isabetlidir (Özdemir Kocasakal, s. 2315-2316).

48 Şanlı / Esen / Ataman Fıganmeşe, s. 389-390. İlk yaklaşımı izleyen yazarlar, bu çözüm yolunu neden benimsemediklerini de ortaya koymuşlardır. Özdemir Kocasakal ve Tüysüz, iflas talebi bakımından asliye ticaret mahkemesinin münhasır yetkili olması nedeniyle, iflas talebi bakımından da karar verme zorunluluğu bulunduğunu ifade etmektedir (Özdemir Kocasakal, s. 2315; Tüysüz, s. 286). Ergene ise salt alacağın varlığı konusunda yabancı bir mahkeme veya bir hakem heyetinin yetkili olması gerekçesiyle asliye ticaret mahkemesinin iflas talebi bakımından da yetkisizlik kararı vermesinin hakkın yerine getirilmesinden kaçınması anlamına geleceğini ve bu durumun da hukuki dinlenilme hakkının, dolayısıyla da adil yargılanma hakkının ihlali demek olacağını vurgulamaktadır (Ergene, s. 35-36).

SONUÇ

Her geçen gün artan mal, hizmet, sermaye ve işgücü hareketliliğinin bir sonucu olarak iflas işlemlerinin de birden fazla ülkeyi ilgilendirmesi, her geçen gün daha sık karşımıza çıkan bir durum haline gelmektedir. Bu konuyu ilgilendiren milletlerarası sözleşmelerin de sayısı her geçen gün artmaktadır. Sınır aşan iflas işlemlerinde önem taşıyan konulardan bir tanesi de bu işlemler bakımından mahkemelerin yetkisinin ne şekilde tesis edileceğidir.

Türk hukukunda yabancılık unsuru içeren iflas işlemlerinde mahkemenin yetkisine ilişkin olarak MÖHUK'ta özel bir yetki kuralı bulunmamaktadır. Bu nedenle, genel yetki kuralını ortaya koyan MÖHUK m. 40'ın atfıyla İİK m. 154 hükmü uygulama alanı bulmaktadır. Söz konusu hükmün üçüncü fıkrasında, iflas davalarında yetkili mahkemenin borçlunun muamele merkezi mahkemesi olduğu öngörülmüştür. Kanun koyucu, bu hükümde taraflara icra dairesinin yetkisi hakkında yetki sözleşmesi yapma imkânı vermiş olmasına karşın, mahkemenin yetkisi bakımından buna olanak tanımamıştır. Zira, borçlunun muamele merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinin yabancılık unsuru içeren iflas davaları bakımından münhasır yetkiyi haiz olduğu kabul edilmektedir.

Bunun yanında, merkezi yurtdışında bulunan ticari işletmelerin de Türkiye'de işlemlere girişebilmeleri karşısında, bu işletmelerin de Türkiye'de iflaslarının istenebilmesi gerektiği kabul edilmiş ve İİK m. 154/2 hükmünde bu işletmelerin Türkiye'deki şubesinin veya merkez şubesinin bulunduğu yerde söz konusu işletmeler aleyhine iflas yoluyla takip yapılabileceği öngörülmüştür. O halde, bir borçlu aleyhine iflas davasının Türk mahkemelerinde görülebilmesi için borçlunun muamele merkezi veya şubesinin Türkiye'de bulunması şarttır ve bunlardan hiçbiri Türkiye'de mevcut değilse, o kişi aleyhine Türkiye'de külli takip yapılabilmesi mümkün değildir. Bu hüküm uyarınca başlatılan külli takipler ve iflas davaları sonucu açılan iflasın niteliği konusunda kabul gören yaklaşım, bu iflasın yerel nitelik taşıdığı ve dolayısıyla borçlunun yalnızca Türkiye'deki şube veya şubeleriyle ve Türkiye'deki malvarlığıyla sınırlı bir etki doğuracağı yönündedir.

Konumuz bakımından önem taşıyan bir diğer konu da, taraflar arasındaki esas sözleşmeden doğan uyuşmazlıkların çözümü için akdedilmiş bir milletlerarası yetki sözleşmesi veya tahkim anlaşması bulunmasının iflas davasını görecekte asliye ticaret mahkemesinin yetkisi üzerindeki etkisidir. Katıldığımız görüşe göre, böyle bir ihtimalde alacaklının taraflar arasındaki yetki veya tahkim anlaşmasını dürüstlük kuralına aykırı şekil-

de bertaraf etmesine izin verilmemeli ve yetki veya tahkim anlaşmasına alacağın varlığı incelemesi bakımından üstünlük tanınmalıdır. Bu üstünlük tanınmanın ne şekilde gerçekleşeceği konusunda, doktrinde doğrudan iflas davasının reddedilmesi gerektiği şeklinde bir görüş olduğu gibi; alacağın varlığı konusunda taraflarca yetkilendirilen yabancı mahkeme veya hakem heyetinin vereceği kararın asliye ticaret mahkemesince iflas davası bakımından iflasa ilişkin esas talep karara bağlanmadan önce bekletici mesele yapılması gerektiği yönünde de bir görüş bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Born, Gary, **International Commercial Arbitration**, 2nd Edition, 2014.
- Çelikel, Aysel / Erdem, Bahadır, **Milletlerarası Özel Hukuk**, 14. Bası, İstanbul 2016.
- Çetin, Emre, **Yabancılık Unsuru Taşıyan İflas İşlemlerinde Uygulanacak Hukuk ve Mahkemenin Yetkisi**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2016.
- Doğan, Vahit, **Milletlerarası Özel Hukuk**, 5. Bası, Ankara 2019.
- Ekşi, Nuray, **Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda Tahkim**, İstanbul 2013.
- Ergene, Deniz, "Tahkim Anlaşmasına Rağmen İflas Talebi: Tahkim İradesine Yönelen Bir Tehdit Mi?", **Genç Milletlerarası Özel Hukukçular Konferansı**, Ayfer Uyanık Çavuşoğlu / Zeynep Derya Tarman (Ed.), Koç Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuka Genç Yaklaşımlar Konferans Derisi No. 4 Milletlerarası Özel Hukuk, İstanbul 2014, s. 3-62.
- Erkan, Mustafa, **Milletlerarası Tahkimde Yetki Sorunları**, Ankara 2013.
- Göğer, Erdoğan, **Devletler Hususi Hukuku**, 4. Bası, Ankara 1977.
- Güneysu Güngör, Gülin, **Milletlerarası Özel Hukukta İflas**, Ankara 1997.
- Kuru, Baki, **İcra ve İflâs Hukuku**, C. II: İflâs ve Konkordato, Ankara 1971 ("**İflas ve Konkordato**").
- Kuru, Baki, "İflâs Takibi ve Davasında Yetki (Salâhiyet Kaideleri)", **İmran Öktem'e Armağan**, Ankara 1970, s. 511-523 ("**Yetki**").
- Kuru, Baki, **İstinaf Sistemine Göre Yazılmış İcra ve İflas Hukuku**, İstanbul 2016 ("**İcra ve İflas Hukuku**").
- Nomer, Ergin, **Devletler Hususi Hukuku**, 20. Bası, İstanbul 2013 ("**DHH**").
- Nomer, Ergin, "İflâs Davalarında Milletlerarası Yetki Anlaşmaları", İstanbul Barosu Dergisi, C. 85, S. 6, 2011, s. 3-11 ("**İflas**").
- Önal, Ali, "Yabancı Unsurlu İflas Davalarında Türk Mahkemelerinin Yetkisi Sorunu", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 16, Özel Sayı 2014: Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan, s. 2881-2907.
- Özdemir Kocasakal, Hatice, "Milletlerarası Yetki Anlaşmalarının İflas Davası Üzerindeki Etkilerine İlişkin Bir Yargıtay Kararının Değerlendirilmesi", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 16, Özel Sayı 2014: Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan, s. 2295-2318.
- Özel, Sibel, "Haksız Fiillere İlişkin Davalarda Türk Mahkemelerinin Yetkisini Belirleyen HMK m. 16 Kuralının Karşılaştırmalı Hukuk Açısından Değerlendirilmesi", **Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi**, C. 8, S. 91-92, 2012, s. 7-37.

Pekcanitez, Hakan / Atalay, Oğuz / Sungurtekin Özkan, Meral / Özekes, Muhammet, İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı, 3. Bası, Ankara 2016.

Şanlı, Cemal / Esen, Emre / Ataman Fıganmeşe, İnci, **Milletlerarası Özel Hukuk**, 6. Bası, İstanbul 2018.

Tüysüz, Cemre, **Milletlerarası Ticari Tahkim Açısından İcra ve İflas Hukukundaki Davalar**, İstanbul 2017.

Uyar, Talih, İcra ve İflas Kanunu Şerhi, C. 8, 2. Bası, Ankara 2007.

Yeşilırmak, Ali, **Uluslararası Hukukta İflâs**, İstanbul 2011.

Yıldırım, Mehmet Kamil / Deren Yıldırım, Nevhis, İcra ve İflas Hukuku, 6. Bası, İstanbul 2015.